

ELŐFIZETÉS

Egy évre . . . 24.— P
Negyed évre . . . 6.— P

Egyes szám 40 f.

Egyesületek, amelyek
nek hivatalos lapja,
tagjai féláron kapják

Budai Napló

Buda érdekeit a várospolitikai, közélet, közigazdaság, társadalom és művészet terén szolgáló újság

FELELŐS SZERKESZTŐ:
VIRAÁG BÉLA

Szerkesztőség és kiadóhivatal
Telefon: 50-2-96. Hivatalos ó

Buda vagy Ofen

Írta: SZÉLL SÁNDOR dr.

Ma már általánosságban elfogadott dolog, hogy mint a családnevet (illetve öröklött nevet) mint a keresztnévet (nem keresztné népeknél az adott nevet) nem lehet más nyelvű szövegben „lefordítani”, hanem eredeti alakjában kell írni. Eyszázadokkal ezelőtt szokásban volt a név lefordítása, erre érdekes példák: Cristobal Colon helyett Crosstophorus Columbus, Emerigo Vespucio helyett Americus Vespucius, Hans Hauslicht helyett Joannis Oecolampadius, Endre Véghelyi helyett Wechelius, Péter Bihari helyett Petrus Bihariensis, sőt még a háború előtti is Ferencz Orsay helyett Francois d'Orsay, Béla Szöllösy helyett Adalbert von Szöllösy, stb.

A legtöbb keresztnévet nem is lehet megfelelő idegen névvel helyettesíteni. Péter, László, József, stb. nem magyar eredetű nevek s így természetesen megvan a megfelelő idegen név a legtöbb idegen nyelvben. De pld. Árpád, Csaba, Csanád, Csongor, Gyula, Jenő, Nándor, Sándor, Solt, Zádor, stb. olyan ősi nevek; melyeket nem is lehetne idegen nyelvre lefordítani.

Ugyanígy lefordíthatatlan ősi magyar név Etele és Buda is. Ez utóbbi név évszázadokon keresztül volt a történelmi Magyarország fővárosának neve is. Egy nyofcsázestendős dicsőséges magyar mult minden fennkölt hagyománya füződik ehhez a névhez. A nép tudatában a név mint Etele nagy hún király bátyjának neve el. Az országház nagy éttermében látható gyönyörű festmény örökíti meg a magyar eszme két nagyszerű alakját, ez alatt olvasható: Etele megmenti bátyját Budát. — Amint látjuk ez ősmagyar eredetű személynév és mégis előfordul, hogy nemcsak német és ausztriai lapok, hanem Magyarországon készült német lapok is ismételtelen Ofent írják Buda helyett.

Pedig a hivatalos nyelvészek is régen eldöntötték már, hogy a budai részre tévedésből ragadt az Ofen név. Ugyanolyan elcsuszamlás történt körülbelül e név körül, mint Szlavónia nevével. Egész más volt Szlavónia és Horvátország, mint amit az osztrák tisztviselők tudatlanságból és hanyagságból annak hívtak és ez a téves elnevezés rajta is ragadt a megfelelő részekben.

Buda eredetileg a mai Ó-Buda helyén volt, az ősi római településtől délre. Érdekes megfigyelni, hogy a századok folyamán mint húzódik a település mindinkább délre a Duna mentén. A mai Buda városát IV. Béla király kezdte el építtetni a tatárdulás után a mai Belvárossal szemben a Várhegy lábánál. A hegyen épült erősségnek része ősidőktől fogva Budavárnak nevezetett magyarul, latinul ellenben egészen a töröktől való 1541-i visszafoglalásig a Castrum Novum Montis Pestiensis név alatt szerepel. A hegy neve Mons Pestiensis pedig mészegető kemencéitől ered, melyek itt ősidők óta állottak a forrásokból lerakódó mészkő kiegészítésére. Ennek a IV. Béla által alapított városrésznek neve a köznépv nyelvben volt tulajdonképpen: Pest — valószínűleg átvették egy régebbi szláv telep nevével — és miután IV. Béla az elpusztult magyar lakosság helyébe németeket telepített be, ebből az időből származik ennek a városrésznek Ofen neve, ami a szláv eredetű Pest névnek szó szerinti fordítása. Érdekes megfigyelni, hogy a németek azonnal lefordították az idegen nevet a saját nyelvükre, mi magyarok pedig még ma is használunk ősrégi szláv helyiségneveket. Az említett Pest-Ofen városrész lakossága később a tatárdulás után átvonult a Duna másik partjára, ahol a település sokkal könnyebb volt, úgyszintén a városfejlesztés is, és ugyanekkor a nevet is magával vitte a másik partra (Pest).

A Budavár név alatt ismert rész, ahol később igen sok előkelő család lakott és amely fénykorát már fejlett város alakjában Hunyadi Mátyás alatt élte, később a tulajdonképeni Buda városa volt. Míg a régi Buda visszafejlődött és ekkor már Ó-Buda név alatt ismeretes. Ezekre a városokra az Ofen nevet abban az időben nem is használták.

Tévedésből és hanyagságból jóval a mohácsi vész után az osztrákok kezdték az ország fővárosának nevével minduntalan Ofen név alatt emlegetni Buda helyett. Mi magyarok még a mult század végé felé is minduntalan tiltakoztunk az ellen, hogy a Buda név helyett az Ofen

ni és azt követeli, hogy a magyar főváros neve legyen: Buda. — kétszeresen fontos, hogy leszögezzük, miszerint Buda olyan ősmagyar személynév, amely nem fordítható le más nyelvre és hogy az Ofen név németben legfeljebb Pest helyett használható.

Magyarországon egyébként egyáltalán nem volt szokatlan, hogy valamely helység nevéül személynévet használtak. Ily példák: Bátor, Csanád, Csaba, Csoma, Gara, Gyula, Jenő, Mór, Solt, Taksony, Tarján, Tass és Zádor.

(A tudományos kutatások most új megállapításokat hoztak. Csaknem bizonyos, hogy avar nyelven a vízben beálló sziklát „Pest”-nek nevezték s ez volt a Gellérthegy ősi neve. A kelták idejében az óbudai hegyeken állott egyik főistenségük „Aufen” oltára vagy szobra s ez után nevezték az alatta épült várost Aufen-nek az „au” elkopott és lett „Ofen”. Szlávul az ofen, illetve kemence nem Pest, hanem „Peez”, tehát innen aligha vehette nevét a város. A szerk.)

nevet használják. Ami helytelen is, mert mint látjuk az Ofen név tulajdonképpen a mai Belvárosra illenék, mert hiszen ez a régi Pest, melynek szó szerinti fordítása Ofen.

Amikor 1872: XXXVI. t. c. a két várost Buda és Pest (Ofen) Budapest név alatt egyesítette, ez a sérelem megszűnt látszott, bár ezután is feltűnt a német sajtóban a mindenáron (de rosszul) németesített Ofen-Pest név, ami már azért is nonszensz, mert ugyanígy írhaták volna: Ofen-Ofen vagy Pest-Pest, lévén a két szónak jelentése egy. Ha már mindenáron, fordítani akartak, akkor helyesebb lett volna: Buda-Ofen.

Tekintettel arra, hogy újabban mindinkább komolyabb méreteket ölt az a mozgalom, amely a magyar főváros nevével meg akarja változtatni, illetve a régi, ősi magyar nevet akarja visszaállítatni